

Innberetning om befaring på Tandberg, gnr. 38 bnr.
Norderhov, Ringerike, Buskerud.

Eier: Karl August Mohn.

Den 5/6 1972 ble "borganlegget" på Tandberg besikttet av Ch. Blindheim, K. Vibe-Müller, E.K. Hougen, grunneieren og undertegnede.

Det ligger en god del kvist i området, slik at det til dels er vanskelig å se konturene, men vi var enige om følgende:

Lengst SØ i feltet ligger en stor rundhaug, d. ca. 15 m. Den har en stor sjakt inn fra VSV. I direkte fortsettelse av sjakten går en lav men tydelig voll i en svak bue mot V. På N-siden av vollen er det en tydelig grøft. 3-4 m S for denne vollen ligger en kort voll, også med grøft på N-siden.

Rett N for haug 1 ligger en lav, vid haug, d. ca. 16 m. Den har fotgrøft, og ser urørt ut.

Rett NNV for denne ligger ett vollanlegg. En tilnærmet firkantet voll på ca. 8 x 10 m er omgitt av en dyp grøft, utenfor denne kommer ett ca. 2 m bredt "forterreng" og en ny voll, denne kan følges på N, Ø og S siden, men mangler i V. På N-siden er det en lav grøft utenfor denne vollen. Vi tok små prøvestikk i kanten av S-vollen, og i den vollen som går ut fra haug 1. I begge tilfelle var det synlig gammel torvstripe under påfylt sand. Karakteren av fyllmassen varierer noe. Det er enighet om at haug 1 og 2 er forhistoriske gravminner, 1 har senere skader. Blindheim og Hougen mener at vollanlegget er rester av en stor gravhaug, som i nyere tid er helt endret og ødelagt ved militære gravningsarbeider, og at krateret i haug 1, samt vollen i tilknytning til denne haugen, er resultatet av lignende arbeider.

Tandberg har vært sjefsgård, og det er klart at deler av Tandbergmoen har vært brukt som ekserserplass. Mohn opplyste at det skal ha ligget en norsk avdeling på Tandberg under kampene i Norderhov i 1710. Christensen mener at de firkantede vollanleggene ikke virker sannsynlige etter at ildvåpen

(forts.)

Tandberg, gnr. 38 brn. , Norderhøy, Ringerike,
Buskerud.

kom i bruk, en slik blindvinkler inn mot hjørnene, noe befestningsoffiserer har forsøkt å unngå siden 1600-tall. Det er enighet om at enten dette er skadete fortidsminner, eller et middelalderkastell, er det et meget viktig og interessant fortidsminne. Den videre behandling bør bli flyfotografering fra lav høyde, når kvisten er ryddet vekk og brent, eventuell kartlegging, kanskje ved hjelp av Ingeniørtroppene på Hvalsmoen, og en prøvegravning som tidligst kan skje i 1973. I mellomtiden bør det gjøres arkivstudier for om mulig å finne dokumenter om skansebygging på Tandberg, enten i forbindelse med trefningene i 17 10 , eller som øvelser ved eksersis på Tandbergmoen.

Anlegget ble 5/6 fotografert fra NØ av Christensen, men kvisthaugene gjorde konturene lite distinkte, så det bør nyfotograferes.

Oslo, 6. juni 1972

Arne Emil Christensen (1)
Arne Emil Christensen jr.

Foto NIBR

27/6

I N N B E R E T N I N G

om arkeologisk undersøkelse på Tandberg,
gnr. 38, bnr. Norderhov s. & pgd.,
Ringerike kommune, Buskerud fylke
i tidsrommet 18/6 - 22/6-1973,
v/stud.mag.art. Einar Østmo.

Bakgrunn for undersøkelsen.

Se korrespondanse og befaringsrapport i Top.ark.
Undersøkelsen ble iverksatt for om mulig å datere
og nærmere bestemme det vollenlegg som er be-
skrevet i konservator Christensens befaringsrapport
av 6/6-1972.

Opplegg og gjennomføring av undersøkelsen.

Det ble gravet en 1 m bred sjakt i retning ØV, hvor
koordinatsystemet ble bestemt slik: X-aksen øker
Ø-over i retning 127^G (i forhold til magn. N), mens
Y-aksen vinkelrett på X-aksen øker N-over.
Sjaktens S-kant ble kalt 100Y, og sjaktens Ø-ende ~~XXX~~
100X. Sjakten ble lagt slik at vi fikk et snitt
gjennom vollenlegget fra sentrum og utover gjennom
Ø-siden av den indre, firkantede voll, grøften uten-
for denne og den lave vollen utenfor denne igjen.
Sjakten var 14 m lang. Kvadratmeter-rutene benevnes
etter sine laveste koordinatverdier, d.v.s. SV.hjørne
Sjakten omfattet følgelig 14 slike ruter. Funn i
sjakten ble innmålt med cm-koordinater.

Alle nivellementer ble tatt med et nivellement på
136 i forhold til toppen av grunnmuren på hoved-
bygningen på Granmoen, gnr. 38, bnr. 27, som ligger
ca. 150 m NØ for gravningsområdet.

Sjaktens S-profil (ØV) ble tegnet (tegning nr. 3),
og vollenleggets overflateprofil ble nivellert for
hver 50 cm i 100 X og i 85 Y (tegning nr. 4-5).
Etter undersøkelsens avslutning ble sjakten fylt
igjen.

Beskrivelse til profilen (tegning 3) før gravning.

Sjakten gjennomskjærer den ytre voll, som har en ~~bredd~~ bredde av $3\frac{1}{2}$ m (99,7 - 96,2 X) og hever seg 40 cm over det omkringliggende terreng. Innenfor følger en grøft (96,2 - 91,0 X) som er opp til 1,10 m dyp (93,9 X). Deretter følger den indre voll, fra 91,0 til 86,0 X. Denne er opp til 80 cm høy.

Jordlagsbeskrivelse.

Hele anlegget er dekket av gresstorv, hvis tykkelse varierer fra 5 cm opp på vollene til 30 cm i grøftens Ø-kant.

Utenfor ytre og innenfor indre voll hviler gresstorven på et svakt trekullholdig matjordlag (tegningens nr. 4), som fortsetter horisontalt inn under begge vollene, men er gjennomskåret av grøften. Dette lagets tykkelse varierer fra 20 - 40 cm, mest nær vollenanleggets sentrum. Under matjordlaget kom steril sand og leire.

^{Mellom} Utenom gresstorvlaget og matjordlaget ligger i begge vollene blandete jordmasser, åpenbart fyllmasser. Disse består av grå til gulbrun sand og noe humus. I den indre voll fantes flere steder (se tegninger 1, 2, 3) stolpehull og rester av stolper av ca. 5 cm tykkelse. De kunne følges tvers igjennom matjordlaget og 3 - 5 cm ned i den underliggende sterile aur og opptil 20 cm oppover i fyllmassene over matjordlaget. I alt 10 ble funnet, i en rekke på tvers av indre voll, jevnt fordelt fra 88,1 til 90,4 X.

Grøften skjærer som sagt gjennom matjordlaget og inn til 1,3 m under dette. Grøften var delvis fylt med fyllmasser, nedrast eller ifylt. Disses mektighet var størst på grøftens V-side, hvor de, under gresstorven, nådde en tykkelse av 80 cm (93 X). Under disse var grøftens bunn flat fra 93,0 til 94,0 X, med jevne skråninger på begge sider.

Funnenes forhold til jordlagene.

I og umiddelbart under gresstorven fantes glasskår og keramikk av nyere typer (tilbake til ca. 1800 ?). Rød, glassert keramikk fantes i overgangen mellom fyllmassene og det ellers funntomme matjordlag. Forøvrig henvises til den umiddelbart følgende funnliste.

Funnliste.

<u>Nr.</u>	<u>Beskrivelse</u>	<u>Rute</u>	<u>Cm-ko. innenfor ruten.</u>	<u>Lag</u>	<u>Niv.</u>
1	Div.glasskår, løst opps.	-	-	Gresstorven	-
2	2 stk. flintgods	97/100	50/55	Fyllmasser	148
3	Glasskår	86/100	29/10	Gresst./fyllm.	174
4	" flaskehals	92/100	25/70	u.gresstorv	219
5	stk. jern	89/100	0/20	Fyllmasser	154
6	stk. jerntråd	99/100	0/70	matjord (4)	174
7	Kassert				
8	1 stk. flintgods	93/100	50/85	fyllmasser	275
9	1 " glassert keram.	89/100	34/20	bunn av fyllmas.	170
10	- " -	94/100	0/10	fyllmasser	292
11	1 stk. flintgods	94/100	0/25	"	292
12	"	91/100	80/20	"	242
13	"	92/100	8/55	"	254
14	"	92/100	50/20	"	265
15	"	94/100	25/20	"	304
16	"	92/100	50/52	"	273
17	"	93/100	40/40	"	315

Fotoliste.

<u>Film nr.</u>	<u>Eksp.nr.</u>	<u>Motiv</u>
1	1	Genrebilde mot V
	2	Stolpe, se tegn.2 Bunnniv.223
	3	Profilen 100-99 X
	4	99-98 X
	5	98-97 X
	6	97-96 X
	7	96-95 X
	8	95-94 X
	9	94-93 X
	10	93-92 X
	11	92-91 X
	12	91-90 X
2	1	90-89 X
	2	89-88 X
	3	88-87 X
	4	87-86 X

Deltakere.

Stud.mag.art. Einar Østmo
Stud.philol. Inge Lindblom
Skoleelev Lars Aure.

Oslo, 2.august 1973.

Einar Østmo

Forminner : "Kalvehagen" Tandberg nær
 Norderhov Buskerud. Foto 3/4 - 73 H. Chr. J.

oversikt- fra NNØ

Gravhaug fra NNØ

Fra NNØ Det sentrale vollanlegg-

Fra NNØ

Østgravene fra S

Vollanlegg- fra V

Gravhang og vollenlegg på Tandberg
over Norderhov. Buskerud. Foto
før prøvegravning. B. B.

B 3
KODAK SAFETY FILM

4 C 5
KODAK SAFETY FILM

KODAK SAFETY FILM

KODAK SAFETY FILM

KODAK SAFETY FILM

TILLATT OFFENTLIGGJORT
AV FO/S

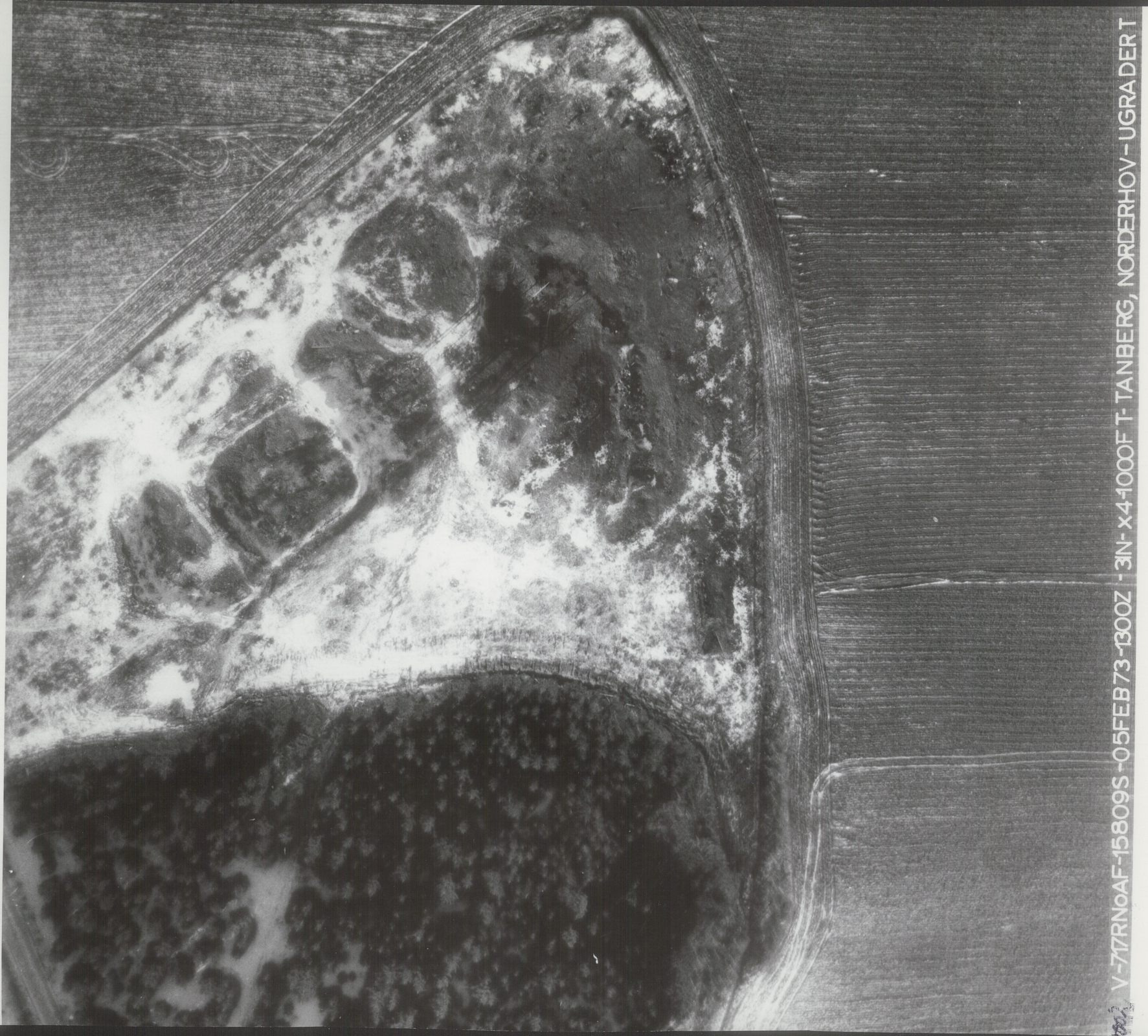

TILLATT OFFENTLIGGJORT
AV FO/S

V-77RNoAF-15809S-05FEB73-1300Z -3N- X4-1000F T-TANBERG, NORDERHOV - UGRADERT

TILLATT OFFENTLIGGJORT
AV FO/S

0001 N-717RNoAF-15809 S-05FEB73-1300Z-6INx4-1000FT-TANBERG, NORDERHOV-UGRADER

TILLATT OFFENTLIGGJORT
AV FO/S

B KODAK SAFETY FILM 3

4 C KODAK SAFETY FILM 5

SAFETY FILM

KODAK

SAFETY FILM

KODAK

SAFETY FILM

KODAK

SAFETY FILM

ISOPAN 21-33

6

8

9

10

Disse høver i alle

med til

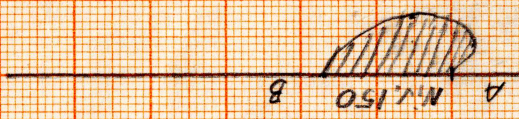
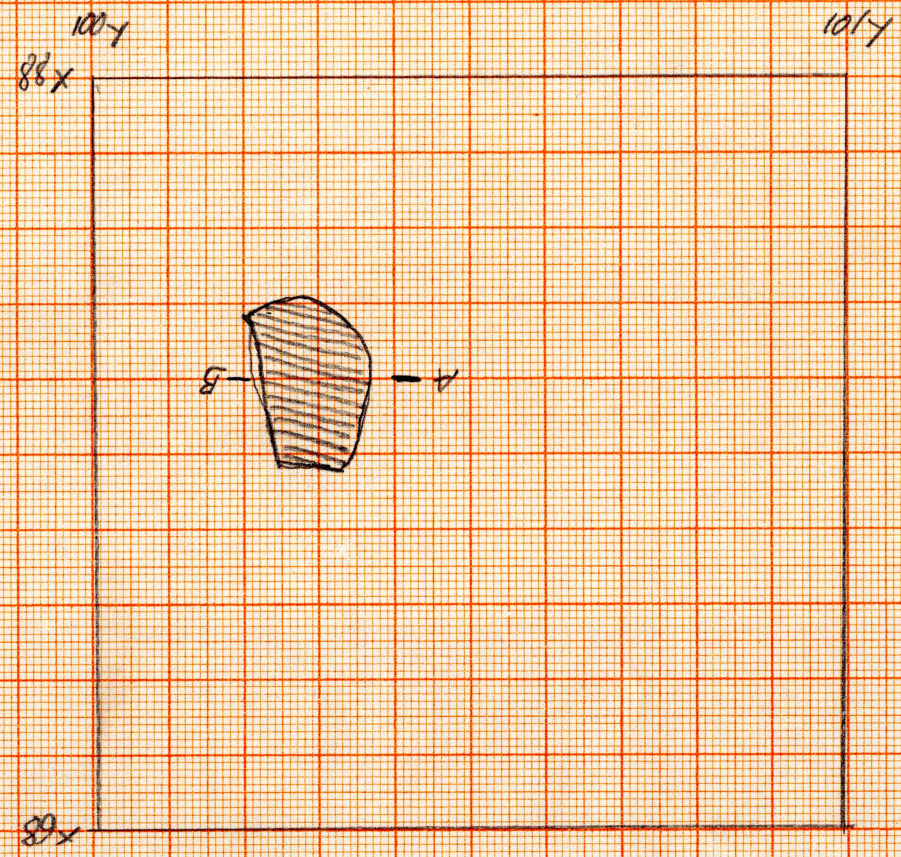
Haugestad-
bildene.

1973.

Tegn. nr. 1

Vollanlegget, Kalvehagan u. Tannberg g.nr. br.nr.
Norderhov s. og p.gd. Buskerud.
Utgr. 1973. Stølpeshull i rute 88x/100 y.
Plan og snitt 1:10

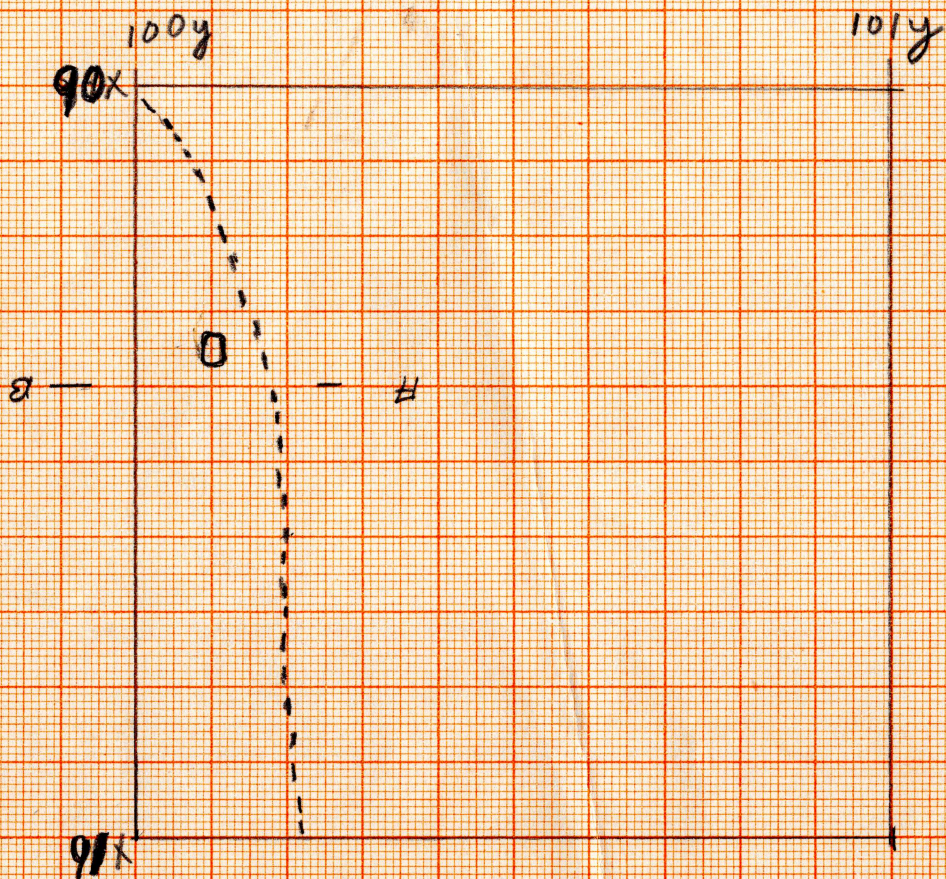

Tegn nr 2

Vollanlegget, Malvehagan Tannberg gnr br.nr

Nedgraving med stolpe i rute 90x100y

Toppnivåment av gresslag (nedgraving) 180

Bunnnivåment av gresslag (nedgraving) 189

Toppnivåment av stolper 180

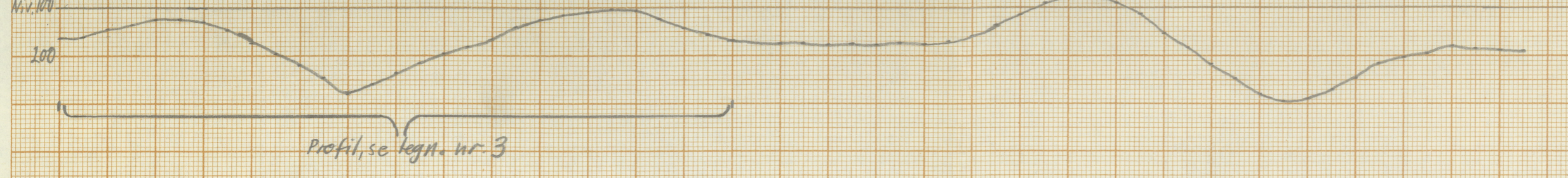

Tegn. nr. 4.
 Voilantegget, Kalvehagan, Tarnberg g.nr. 38 br.nr. , Norderhov s. og pgd., Buskerud f.
 Overflateprofil Ø-V i 100 y, 100-69.5 x. 30/7 1973 Einar Fhuo.
 Målestokk 1:100.

N.v.	146	122	128	173	218	270	235	197	165	124	108	104	142	168	173	174	172	169	137	90	73	113	181	246	293	269	213	194	184	189	
Westv.	157	135	122	148	196	246	259	214	181	139	115	103	122	156	173	174	176	175	157	114	76	88	153	216	276	289	244	202	179	187	
X-vert. 100	97	98	97	96	95	94	93	92	91	90	89	88	87	86	85	84	83	82	81	80	79	78	77	76	75	74	73	72	71	70	69

Tegn. nr. 5

Vollanleggjet, Kalvehagan, Tannberg g nr. 38 br. nr. Norderhov s. og pgd., Buskerud f
Overflateprofil S-N, 85x, 70.5-132.5y. 30/7 1973 Einar Opstun
Målestokk 1:100

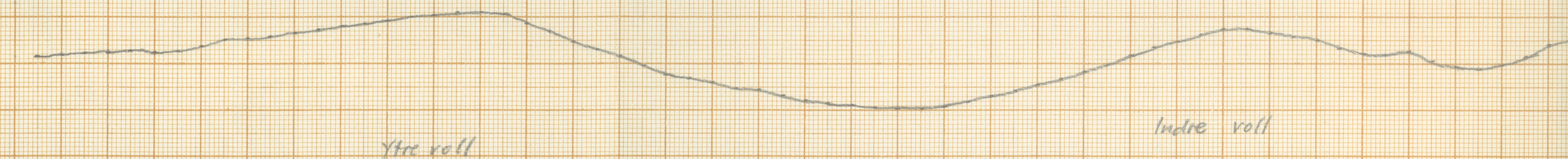
Nivåerhøder.

185 178 173 173 150 141 125 113 100 90 95 130 170 203 233 251 268 283 292 297 280 257 232 202 165 139 125 142 128 181 194 212 186 1

182 178 175 162 146 133 119 108 95 87 113 153 183 221 240 255 279 287 298 294 230 245 217 182 152 127 135 150 179 175 205 203 158

70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103

Niv. 400
Niv. 200
Niv. 300

Dette dokumentet har et for stort format til å kunne skannes i sin helhet.
For innsyn ta kontakt med arkivet ved Kulturhistorisk museum:
postmottak@khm.uio.no

1092/26

RIKSANTIKVAREN
Jnr. 2399-B/54-1976
IBF/EW

OSLO 1, 1. september 1976
AKERSHUS FESTNING
BYGNING 18, OSLO MIL.

Herr Carl August Moen
Tandberg

3460 NORDERHOV

VOLLANLEGG PÅ TANDBERG

Riksantikvaren viser til befaring 6. mars 1974 og til telefonsamtale 1. september i år.

En beklager at De har måttet vente så lenge på å få høre fra oss. Saken har vært diskutert og en har vært i tvil om hva som har vært riktig. Imidlertid viser arkivundersøkelser at der ikke finnes noe skriftlig om det antatte vollenlegget. Om det da har vært et forsvarsanlegg, må en gå ut fra at det har blitt til i en akutt krisesituasjon uten forutgående planlegging fra militært hold.

En har derfor ingen holdepunkter for å pålegge Dem restriksjoner vedrørende vollenlegget.

./.
Rapport fra befaringen og arkivundersøkelsene vedlegges.

For Riksantikvaren

Stephan Tschudi-Madsen
sjefsantikvar

Ina Backer Flokkmann

Gjenpart: Universitetets Oldsaksamling.
Fylkeskonservatoren i Buskerud

Bud

NORDERHOV- TANDBERG - VOLLANLEGG.

Befaring 6/3-1974.

Tilstede var:

Grunneieren, Carl August Mohn,
konservator Arne Emil Christensen og
stud.mag.art. Helge Braathen
fra Universitetets Oldsaksamling, og
undertegnede (stedfortreder for førsteantikvar
Ina Backer).

Vollanlegget ligger på et høydedrag Nordøst for gården, sammen med 2 gravhauger. Området har vært besiktiget av Universitetets Oldsaksamling i 1972 (Se rapport nr. 1), og det ble foretatt en prøvegravning i 1973 ved stud.mag.art Binar Østmo. (se rapport nr. 2) I prøvesjaktet beskrevet i rapporten ble det funnet glassert keramikk datert av konservator Christensen til sent -1700-tall. Ingen eldre funn ellers.

Etter befaringen har undertegnede foretatt en del arkiv-undersøkelser i følgende institusjoner:

1) Riksarkivet, hvor det foreligger et kart fra 1855, "Oversigtskart over Tandbergmoen med omeng" efter ^{CADETTERNES} ~~CADETTERNES~~ målinger. Kartet er meget detaljert, men vollanlegget er ikke med.

2) Norges Geografiske Oppmåling - uten resultat.

3) Distriktsingeniør Viken - hvor det ble opplyst at alt materiale vedrørende området sorterer under Hamar-distriktet.

4) Hammuseet - hvor kaptein Solberg som har registrert vollanlegg i hele landet, ikke hadde kjennskap til Tandberg.

Det område som ble ryddet av grunneieren med tanke på pløying, er allerede delvis fredet på grunn av de to store gravhauger - Vollanlegget sammen med haugene, danner en meget fin og bevaringsverdig helhet i landskapet. Grunneieren sa seg villig til å forandre sine planer, og mente å kunne bruke området til beite.

Problemer som reiser seg i denne forbindelse, er:

1) Videre rydding av området (bl. annet røtter som må tas nensomt opp).

2) Årlig vedlikehold for å unngå at kratt vokser igjen.

Et møte med fylkeskonservatoren og kommunen vil kanskje avklare disse problemene og åpne muligheter for bevaring av et hittil ukjent minnesmerke.

Videre arkivundersøkelser (bl. annet på Hamar og i stadsarkivet) vil muligens bringe frem noen historiske data.

Luce Hinsch

Gjenpart:

Fylkeskonservator Randi Asker,
Drammens Museum, 3000 Drammen.